

נדרים מא

משה שווערד

1. שערם מצויינים בהלכה

דף מא. בלא נר ובלא שלחן. איתא בריש מס' ברכות (ב:) שהעני נכנס לאכול פתו במלח בזמן שיש עדיין קצת אור משום שאין לו נר להדליק עי' רש"י שם. ובגמרא יומא (ע"ה:) איתא נמי שיאכל הסעודה ביום. ורש"י ותוס' במס' שבת (כה: ד"ה חובה) כתבו, דעיקר הדלקת נר לשבת הוא משום סעודה. והא דקתני בלא שלחן, משמע דאם אינו אוכל אצל השלחן אז אינו דרך כבוד וחרות. ובוה מוכן דברי רש"י והרשב"ם במס' פסחים (צ"ט:) אהא דתנן דאפי' עני שבישראל לא יאכל עד שיסב, דהיינו כדרך בני חורין אצל השלחן, דאם יסב במטה בלא שלחן נראה כמו איש חולה, וא"כ השלחן שייך בדין הסיבה.

2. ספר בניהו בן יהודע על נדרים דף מא/א

בלא נר ובלא שלחן. נמצא מדברי כוליהו אמוראי חסרון היה בשבעה דברים, שהם נר, שלחן, אשה, שמש, דיעה, מלח, רבב, רמז לדבר שבע יפול צדיק וקם [משלי כ"ד ט"ז], יפול לשון חסרון, כמו לא נופל אנכי מכם, וקם אח"כ מן חסרון הזה, שנעשה קימה לו וקימה לישראל, שנתכפר להם בצערו של צדיק, וראשי תבות השבעה הנזכרים הוא מספר תצ"ה, כמנין אותיות כל במילואם כזה, כ"ף למ"ד, שעולים עם הכולל תקצ"ה, כי אות ה' דמלוי כ"ף מספרה ת"ת:

3. מהרש"א חידושי אגדות מסכת נדרים דף מא עמוד א

נקטינן אין עני אלא בדעה כו'. מלת עני ודאי ברוב נאמר על עני בממון אלא דר"ל אין עני דהכא דכתיב בחוסר כל אלא בדעה ועי"ל דה"ק אין מלת עני הונח באמיתה אלא על עני בדעה וכדמסיק אבל לגבי ממון אינו אלא בלשון מושאל וכדמסיק במערבא אמרי על עני בדעה דדא ביה כו' דדא קני מה חסר כו' והענין כפול לרמוז בין בדברים הגופניים ובין ברוחניים כולן תלויין בדעה וק"ל:

4. קרו אורה מסכת נדרים דף מא עמוד א

דדא ביה כוליה ביה כו' דא קני מה חסר כו'. דדא ביה קאי על מי שהוא בעל דעה בתולדתו, אבל אינו די בזה, כמו שאמרו ז"ל (אבות פ"ד מ"ד) ואל בינתך אל תשען, כי אין סמוך על דעתו ותולדתו, אלא צריך לקנות דעת שלימה מחכמים ונבונים. וזה שאמרו דא קני כו', דאי לא קני מה קני, כי אפילו אם קני בדעתו דברים, זולת קנין הידיעה לאו כלום הוא.

5. ספר שמירת הלשון ח"א - שער התבונה - פרק יד

בפרק זה יבאר סבת לשון הרע, שבאה על ידי הרגל הגאווה:

ויש מחמת גאווה, דהינו שהוא מחשיב את עצמו לחכם ולאיש באנשים, והכל שפלים בעיניו, לכן מלאו לבו להתלוצץ מחברו. גם הגאווה תביאה לקנא ולשטם את חברו המכבד בעיני אנשי העיר, ויקנא וישטם אותו, בעבור שידמה לו שנפחת כבודו על ידי זה, ויאמר בלבו, לולא הוא, הייתי מתאר בין בני אדם לאדם חשוב. ויבחר ויבדק גנוי נסתרותיו, כדי שיהיה לו מה לדבר ממנו, יהיה אמת או שקר, כדי להקטין שמו אצל בני אדם ולהראות יתרונו עליו ולהפחית מעלתו ולהכלימו ולבישו. ולפעמים יסב על ידי הגאווה כל ד' תבות חשמ"ל (הנפים, שקרנים, מספרי לשון הרע, ליצנים). יספר בגנות חברו, שיהיה הוא נכבד וחברו בזוי. ויתלוצץ עליו מאחר שאינו חשוב בעיניו. ויתפאר בשקר ובמעלות שאין בו. ובעבור גאותו יחניף לרשעים תמיד ולא יוכיחם, שלא ישנאוהו ויפחת כבודו:

על כן מי שירצה לטהר את נפשו מעון המר הזה, יחשב תמיד בגדל גנות הגאווה, כי איך יתגאה האדם, אשר תחלת היותו נוצר מטפה סרוחה והוא עתיד לילך למקום עפר רמה ותולעה, ויאכל קצתו את קצתו?!

גם יתבונן בחמר העון הזה שהוא לא תעשה ממנין תרי"ג, כמו שכתוב (דברים ח' י"ד), "ורם לבבך ושכחת את ה' אלקיך", כמו שכתב בסמ"ג. ואמרו חז"ל בסוטה (דף ד' ע"ב), כל אדם שיש בו גסות הרוח, כאלו עובד כוכבים ומזלות וכו', וכל זמן שאדם מתכוון להגדיל שמו בעולם, שמו אובד ומתמעט והולך, וגופו מחלל על הבריות. גם יתבונן בגדל עניו בעולם הזה ובעולם הבא כמו שאמרו (סכה כ"ט ע"ב), בשביל ד' דברים נכסי בעלי בתים יורדין לטמיון וכו' ועל גסות הרוח. ואמרינן נמי בסוטה (ה), כל אדם שיש בו גסות הרוח, לסוף מתמעט וכו'. וגרסינן נמי שם, אמר רב חסדא, כל אדם שיש בו גסות הרוח - אמר הקדוש ברוך הוא, אין אני יכולין לדור בעולם, שנאמר וכו'. ואמר ר' אלעזר, כל אדם שיש בו גסות הרוח, אין עפרו ננער לתחתית המים, שנאמר וכו'. והוא מדה כנגד מדה, דתחת שהיה לו לחשב תמיד בנפשו, דסופו לילך למקום עפר רמה ותולעה ולא להתגאות וכו', והוא לא כן חשב, כי אם במרומי סלעים יהיה משגבו תמיד, ובעליות מרוזים תהיה לעד מנוחתו יתר על כל בני גילו, לכן כאשר גופו נעשה עפר, אין בעפרו כח להתנער ממקומו. והכל יעמדו ויקומו על רגליהם, והוא ישאר משכב נמוך תחת כפות רגלי כל האנשים, אשר התגאה עליהם בעודו בחייו. וגם הוא מתעב עבור זה בעיני ה' יתברך, כמו שכתוב (משלי ט"ו ה), "תועבת ד' כל גבה לב".

והנה כאשר יתבונן האדם את גדל עניותו בתורה ובמצות, לא יהיה לו במה להתגאות. וכמו שאמרו חז"ל (נדרים מ"א). דדא חסר מה קנה? (כשזה חסר, מה קנה?) ואפלו אם יש לו מעט תורה ומעשים טובים, כשיחשב עם נפשו באמת, יתודע לו כי לא תקן עדין אפילו החצי ואף לשליש לא הגיע לפי החכמה, אשר הטביע הקדוש ברוך הוא בנפשו:

[הג"ה. וכתבו הספרים הקדושים לזה משל נמרץ, וכמדמה שראיתי זה בספר "זכרו תורת משה", לגביר אחד ששלח שני אנשים למדינה רחוקה לקנות לו אבנים טובות. לאחד נתן לעסק זה אלף זהובים ולשני לא נתן כי אם מאה זהובים, ופזרו את המעות בדרך לדברי הבל. עד שלא נשאר ביד בעל האלף כי אם ב' מאות זהובים וביד בעל המאה, ארבעים, ויהי היום, ויתקוטטו יחד זה עם זה, ויען בעל האלף ויאמר לשני, התוכל להתדמות אלי? הלא אתה איש עני, ואין לך אפלו חלק רביעי ממני. ויען איש אחר ויאמר לבעל האלף, הוי סכל וגאה, במה תתגאה? האם לא נודע לנו כי המעות אינם שלך, ורק שליח אתה להביא סחורה למשלחך? ובאמת אתה עני יותר מהשני אשר נתגאית עליו, כי הוא איננו חייב למשלחו רק ששים זהובים, אשר פזר בשטותו, ואתה הלא פזרת ח' מאות זהובים על דברי הבל, ומה תשיב לשולחך דבר על סך רב כזה? הלא אז תכסך בושא וכלמה הרבה יותר מהעני הנעלב הזה. **כן הדבר ממש בענין הזה, כי הלא כלנו שלוחי דרחמנא אנן מעולם העליון לכאן, כל אחד לתקן את נפשו ולעצמחה לפי ערך החכמה, אשר הטביע הקדוש ברוך הוא בנפשו. על כן אין לו לאדם להתגאות ביתרון החכמה אשר בו מחברו, כי הלא לא שלו היא, כי אם נתנה בו לצרך התכליתי, ויש לו לחשב בנפשו, כמה ימים וכמה שנים בטל מתורה, ועליו יהיו כלנה לתת חשבון על כל יום מימי חייו במה עסק בו:**

וזה לשון ספר הפרדס של מהר"מ קורדוירו שער היכלות פרק ב', שלמעלה אחד מד' חיות הקדש הוא יופיאל שר התורה, וכל מפתחות החכמה בידו. וכאשר הנשמה עולה ומגיעת למעלה, אז השר דעה הוא שואל לה בענין חכמה שלמדה בעולם הזה, וכפי אשר טרח בתורה ורדף אחריה, כן לפי זה ינתן השכר. **ואם היה יכול לעסק בתורה יותר ולא עסק, דוחה אותה למטה תחת ההיכל שהוא בבושה וחרפה.** וכאשר השרפים תחת החיה נושאים כנפים ומשיקים אשה אל אחותה ושורפים אותה הנשמה והיא נשרפת ואינה נשרפת וכו'. וכן היא נדונית בכל יום, אף על פי שיהיו לה מעשים טובים, כיון שלא נתעסקה בתורה כראוי. עד כאן לשונו:

על כן צריך האיש הנלבב להתבונן בזה בכל ימי חייו, כמו שכתוב בתנא דבי אליהו, שיראה אדם לתפש בידו מה שלמד, כדי שלא ישיגנו בושא וכלמה ליום הדין, בשעה שיאמרו, עמד וערך מקרא שקראת ומשנה ששנית. עד כאן לשונו]:

6. שיטה מקובצת מסכת נדרים דף מא עמוד א

אין חולה עומד מחוליו עד שמוחלין לו כל עונותיו. דמסתמא כבר נתרוקנו בחוליו כל עונותיו שאם היה עליו עונש מיתה היה מת **בזו הפעם** כדאמרין בפרק במה מדליקין נפל תורא חדדי סכיני וכל העונש שהיה מוטל עליו ליענש בעולם הזה ממה שעשה עד עתה כבר קבל הכל מאחר שמצא מקום בעל חוב לגבות את חובו. הסולח לכל עוונתי מאחר שאני מרפא כל תחלואיכי. הרי"ף ז"ל.

7. מהרש"א חידושי אגדות מסכת נדרים דף מא עמוד א

אין החולה עומד מחוליו עד שמוחלין לו. וכענין שאמרו שהיסורין ממרקין עונות של אדם ומייתי מקרא הסולח לכל עוונתי הרופא גו' כי החללים באים ע"י חטא ואמר שע"י יסורי החולה סולח לו הקב"ה עונו ומרפא תחלואיו ומה"ט ראוי שיסמכו ב' הברכות אלו להדדי ב"ח ברכות אלא דגאולה מפסיק ביניהם מטעם שאמרו פ"ב דמגילה משום דעתידין ליגאל בשביעית וק"ל:

8. קובץ המאור תשרי תשס"ח-הדין ביום השני של ראש השנה

[ז] מהלך שונה במקצת מזה של הרב דסלר מצאתי בספר 'עצות לזכות בדין בימים הנוראים' מהרב קרלינשטיין (עמ' מה-מו). הוא כותב להסביר שהדין של היום הא' הוא על האיש כיחיד, לראות אם הוא ממלא את תפקידו הפרטי המיועד לו לבדו ומנצל לכך את כל הכחות הפוטנציאליות הטמונות בקרבו, במל"א: האם חי הוא את חייו בהתאם להסיבה שהקב"ה שלח אותו לכאן. דין זה דין קשה הוא, שהרי בו נידון האדם ביחס למה שהיה צריך הוא להיות כפי שמביטים עליו בשמים. אולם ביום השני, הדין הוא על האיש כחלק מן הציבור, כחלק מן כלל ישראל. הקב"ה מסתכל עליו ביום הב' לראות אם איש זה, שלא היה זכאי בדין היום הא', בכל זאת מאחר שסו"ס הינו פועל גם בעד אחרים, בעד משפחתו, ובשביל הציבור, והם הרי זקוקים לו, הרי הוא נדון לאורן של דרישות הללו, וממילא אין מדת הזכויות הדרושה לזכות בדין השני הזה - הרפה - גדולה כפי הדרוש לזכות בדין הראשון - הקשה.

וכתב שם בהמשך הדברים: "ובענין זה יש לציין מה שביארו בהתפילה שאנו אומרים בש"ק לפני מוסף "וכל מי שעוסקים בצרכי צבור באמונה הקב"ה ישלם שכרם ויסיר מהם כל מחלה וירפא לכל גופם ויסלח לכל עוונם וגו'". ולכאורה צ"ע דהא כבר נאמר הסולח לכל עוונתי הרופא לכל תחלואיכי וגו', ולמדו מזה חז"ל בגמ' מגילה דף י"ז, ב' דלכן בשמונה עשרה מקדימים ברכת "סלח נא" לברכת "רפאנו" כיון דקודם צריך סליחה ואח"כ באה הרפואה וכע"ז אי' בגמ' נדרים מ"א, א' דאין החולה קם מחוליו עד שנמחלין לו עונותיו שנאמר הסולח לכל עוונתי הרופא לכל תחלואיכי עיי"ש, ובוזה ביארו עוד דלכן ג"כ אומרים "אבינו מלכנו החזירנו בתשובה שלמה לפניך" ורק אח"כ מבקשין "אבינו מלכנו שלח רפואה שלמה לחולי עמך". ויש לרמוז עוד

כן דהנה בהפטרות פר' יתרו נאמר "ולבבו יבין ושב ורפא לו" וחז"ל דרשו פסוק זה של "ולבבו יבין" על תשובה וזהו שנאמר ושב וא"כ י"ל דהך ורפא לו אינו רק רפואה רוחנית אלא גם רפואה גשמית כי ע"י תשובה וסליחה זוכים לרפואה, וכו', ומ"מ הרי חזינן מזה דבשביל רפואה צריך קודם תשובה, וא"כ למה בתפילה הנ"ל אומרים קודם שיסיר מהם כל מחלה וירפא לכל גופם ורק אח"כ מבקשין שיסלח לכל עוונם, והרי לכאורה הסדר הוא הפוך וכנ"ל. ותירצו על זה דהנה בתפילה הנ"ל הרי מדובר בבני אדם שעוסקים בצרכי צבור באמונה ומזכים, ואנשים כאלה יכולים לזכות לרפואה בזכות הרבים אפי' אם הם בעצמם עדיין לא זכו לכפרת עוונות שהרי יש להם דים של רבים צריכים לו, וזהו נידון של כלל ישראל ואינו נידון פרטי".

ומתוך דבריו רואים שיש אופן דין שונה לאלו שעוסקים בצרכי צבור.

כמוכן, שלפי שתי המהלכים האלה בביאור ההבדל בשני הדינים של ר"ה, הרי עדיף לאדם שיהיה נמנה על אותם הזוכים לידון – ולזכות – בדינו של היום הראשון, דינא קשיא. ואמנם, הקב"ה ברוב רחמיו וחסדיו, בראותו שבני ישראל אינם יכולים לעמוד בדין הקשה של היום הראשון, סיבב תקנת יום השני של ר"ה כדי לדון אותם בבחינת דין רפה בכדי שיוכלו לצאת זכאים בדין.

9. ספר בניהו בן יהוידע על נדרים דף מא/א

שם רבי היה גמיר תלת עשרה אפי הלכה. נ"ל בס"ד בהשגחה פרטית מן השמים נתנו לו כח השגה להשיג י"ג אפי, כמספר י"ג מכילין דרחמי, כדי למתק בלימוד שלהם. אותיות ז"ו דשם כז"ו שהם אותיות ו"ה שבשם, שהם סוד תורה שבכתב ותורה שבעל פה, וידוע כי אותיות ז"ו דשם כז"ו הנזכר הם דין, שצריך להם מיתוק יותר מן אותיות כ"ו דשם כז"ו, וכמו שכתבו רבני אשכנז ז"ל בכונת נחום איש גז, שהיה דרכו לומר ביסורין גם זו לטובה, שבהם היה ממתק את ז"ו דשם כז"ו, ולכן כשהלה רבי שלטה השכחה בתגבורת הדין ושכחם, אך להיות שהיסורין הם ממתקים את אותיות ז"ו הנזכרות לכן הדרי כולהו לרבי, וראה זה פלא דהדרי ליה השבעה על ידי ר' חייא, והששה ע"י בר קצרא, כנגד שתי חלוקות של אותיות ז"ו, שהם מספר שבעה וששה.

10. מהרש"א חידושי אגדות מסכת נדרים דף מא עמוד א

הוה ההוא קצרא הוה שמע ליה לרבי כדהוה גריס כו'. אולי דהיינו ההוא קצרא דאמרינן בפ' הנושא גבי אשכבתיה דרבי כל יומא הוה אתי קמיה ההוא כובס ההוא יומא לא אתי כו' וק"ל:

11. שיטה מקובצת מסכת נדרים דף מא עמוד א

ההוא קצרא. (כובס אותו) [אותו כובס. מהשמה] היה שהפיל עצמו מן הגג בכתובות פרק הנושא. הרא"ם ז"ל.

12. ספר בניהו בן יהוידע על נדרים דף מא/א

שם איכא דאמרי הכי אמר ליה אתה עשית את חייא וחייא עשה אותי. קשה מאי בינייהו, ונ"ל בס"ד דנפקא מינה אם הרב לימד את התלמיד, ואותו תלמיד לימד כל תלמודו שלמד מרבו לתלמיד אחר, ללישנא קמא חייב התלמיד של אותו תלמיד לקרות לאותו הרב בשם רבי, ולכבדו בכל הלכות שחייב התלמיד לכבד את רבו, דנחשב גם הוא תלמיד של אותו הרב, דהא ללישנא קמא אמר לו אתה עשית אותי ואת חייא, אע"ג דרבי לא גמיר מן בר קצרא אלא מן ר' חייא, וללישנא בתרא אין אותו התלמיד דתלמיד נחשב תלמיד לאותו הרב, דהא אמר ליה וחייא עשה אותי:

13. ספר חדושי אגדות חלק שני עמוד כ - מסכת נדרים

גדול נס וכו'. אין פירושו שהוא יותר פלא, דודאי הרבה עומדים מן החולי יותר מאלו שנצולין מכבשן האש, רק פירושו שהחולי רפואתו וחזרתו לבריאותו בא ממדרגה יותר עליונה מהצלתו של חנניה מישאל ועזריה מכבשן האש, שלא בא הצלתו ממדרגה עליונה כמו חזרתו של חולה לבריאותו:

14. שו"ע יורה דעה - סימן שלה - מתי מבקרין החולה, ואיזה חולים מבקרין, וכיצד מתפללין עליו:

- (א) מצוה לבקר חולים. הקרובים והחברים נכנסים מיד; והרחוקים, אחר ג' ימים. ואם קפץ עליו החולי, אלו ואלו נכנסים מיד. (טור בקיצור מס' ת"ה להרמב"ן):
- (ב) אפילו הגדול ילך לבקר הקטן, ואפילו כמה פעמים ביום, ואפילו בן גילו. וכל המוסיף ה"ז משובח, ובלבד שלא יטריח לו: הגה - י"א דשונא יכול לילך לבקר חולה (מהרי"ל קצ"ז), ולא נראה לי, אלא לא יבקר חולה, ולא ינחם האבל שהוא שונאו, שלא יחשב ששמח לאידו, ואינו לו אלא צער, כן נראה לי (ש"ס פ' כ"ג):
- (ג) המבקר את החולה לא ישב ע"ג מטה ולא ע"ג ספסל, אלא מתעטף ויושב לפניו, שהשכינה למעלה מראשותיו: הגה - ודוקא כשהחולה שוכב על הארץ, דהיושב גבוה ממנו, אבל כששוכב על המטה מותר לישב על כסא וספסל (ב"י בשם הר"ן, וכן נוהגין):
- (ד) אין מבקרין החולה בג' שעות ראשונות של יום, מפני שכל חולה מיקל עליו חליו בבקר, ולא יחוש לבקש עליו רחמים. ולא בג' שעות אחרונות של יום, שאז מכביד עליו חליו ויתייאש מלבקש עליו רחמים. (וכל שביקר ולא ביקש עליו רחמים, לא קיים המצוה) (ב"י בשם הרמב"ן):
- (ה) כשמבקש עליו רחמים, אם מבקש לפניו, יכול לבקש בכל לשון שירצה. ואם מבקש שלא בפניו, לא יבקש אלא בלשון הקדש:

(ו) יכלול אותו בתוך חולי ישראל, שיאמר: המקום ירחם עליך בתוך חולי ישראל. ובשבת אומר: שבת היא מלזעוק, ורפואה קרובה לבא:

(ז) אומרים לו שיתן דעתו על ענייניו, אם הלוה או הפקיד אצל אחרים, או אחרים הלוו או הפקידו אצלו, ואל יפחד מפני זה מהמות:

(ח) אין מבקרין לא לחולי מעים ולא לחולי העין ולא לחולי הראש. וכן כל חולי דתקיף ליה עלמא וקשה ליה דיבורא אין מבקרין אותו בפניו, אלא נכנסין בבית החיצון ושואלין ודורשין בו אם צריכין לכבד ולרבץ לפניו, וכיוצא בו, ושומעין צערו ומבקשים עליו רחמים:

(ט) מבקרין חולי עובדי כוכבים, מפני דרכי שלום:

(י) בחולי מעים אין האיש משמש את האשה, אבל האשה משמשת את האיש: הגה - י"א שמי שיש לו חולה בביתו, ילך אצל חכם שבעיר שיבקש עליו רחמים (נ"י פרק י"ג), וכן נהגו לברך חולים בבהכ"נ, לקרא להם שם חדש, כי שנוי השם קורע גור דינו. נוחם אבלים, קודם לביקור חולים (כל בו):

15. ספר בניהו בן יהוידע על נדרים דף מא/ב

אין מבקרים אותו ואין מזכירין שמו. נראה הטעם דאין מזכירים שמו, כי על כל מין חולי יש ממונה בפני עצמו, ואלו הממונים על חולי זה של ברדם מידתם להתפעל בשומעם שם החולי הזה מפי בני אדם, שאז יכבידו החולי על כל אותם בני אדם שהם חולים בו, וכאשר תמצא לחז"ל שאין דרכם להזכיר שם צרעת בפירושו, אלא קורין לחולי הצרעת בשם דבר אחר, וכמו שאמרו אכילת בשר ודגים ביחד קשה לדבר אחר, והיינו טעמא היא משום הכי. ומ"ש רש"י ז"ל שקופץ מזה לזה, נראה דמדמהו לחולי הדבר דכתיב ביה [דברים כ"ח כ"א] יזקק ה' בך הדבר שהוא חולי המדבק בר מינן:

16. ספר דבר יעקב

א) ר"ן ד"ה אלא וכו' וכשיש שם רופא אחר דאי לא שרי לרפאותה דהא תנן מחזיר לו אבידתו ואין לך השבה גדולה מזו - רע"א בגליון הש"ס מקשה דגבי אבידה מותר כיון שנותן לו את שלו, ואינו משביח האבידה עצמה וא"כ הוא מבריא ארי בעלמא, אבל הכא שהבהמה חולה והוא מרפא אותה הוא משביח חבהמה וזה אסור כמו לפטם חבהמה.

החזו"א מתרץ קושית רע"א שגם באבידה אם לא היה מחזירה היתה אבודה ממנו וע"י שמחזיר החפץ הוא מתעשר. מיהו מצד שנותן לו ממון ליכא דיון כיון שמחזיר לו את שלו, וכל הדיון משום הטיראת שטורח עבור חבירו וזה מותר כיון שמצוה קעביד ואיהו במצוה קטרח וחבירו ממילא מתהני [עיין לעיל לג: אות יב].

17. ספר דבר יעקב

ה) מתנ' ורוחץ עמו באמבטי גדולה אבל לא בקטנה - לכאורה קשה למה אסור בקטנה, הרי המדיר עושה להנאת עצמו ואיך ממילא קא מתהני, וכעין מש"כ הר"ן [לעיל לה: ד"ה הא רכן לו: ד"ה אלא], ועיין מש"כ בזה הגרש"ש [הובא בספר זכרון הגר"ח עמ' תנב הגה"ה 1].

והנה הרשב"א [לעיל לד.] מרגיש בזה, ומוכיח מכאן שדוקא כשעושה לשם מצוה שרי, כיון במקום מצוה לא נדר, אבל כשאין מצוה אסור אף כשעושה לצורך עצמו. מיהו מהר"ן משמע שכל שעושה לצורך עצמו שרי.

✓ בספר בד קודש [ח"ד סימן סט ד"ה ואשר] תירץ ע"פ התוס' [ב"ק קא.] שכתבו דאינו חייב ממון משום נהנה אלא כשבאה ההנאה ע"י מעשיו או מעשה בהמתו או הנאת גופו. והביאר בזה דחויב

18. ספר דבר יעקב

קשה מהא דאיתא בגמ' [חולין קז:] שאסור לשני אכסנאים לאכול על אותו שולחן, זה בשר וזה גבינה שמא יאכלו זה משל זה, ולמה כאן לא חיישינן שיאכל מהאיסור ותיריך דהכא במודר הנאה שמסתמא שונאין זה את זה לא חיישינן שיאכל משל חברו. הרשב"א מתריך שהכא אימת איסור נדרים עליה ומזהר זהירי.

כתב הש"ך [י"ד סימן פח-ב] שדוקא בשר וגבינה אסור להעלות שולחן אחד, דכיון שהיתירא נינהו לא בדילי מיניה, אבל בשר נבילה מותר להעלות עם בשר שחוטא, דכיון שהוי איסורא בדילי מיניה ומקשה הש"ך מהרא"ש כאן שמשמע שגם בשאר איסורים איכא איסור להעלות על השולחן. ותיריך שנדר שמותר לכל העולם ורק נאסר למודר מחמת הנדר דומה לבשר וחלב שכל אחד הוי היתר מצד עצמו, אבל בשאר האיסורים מודה הרא"ש שליכא איסור להעלות על השולחן.

12 דא"ש ד"ה ואוכל עמו על השולחן-ולא חיישינן שמא יאכל עמו דכיון שהדירו מסתמא שונאין זה את זה טפי משני אכסנאין על שולחן א' זה בשר וזה גבינה - כוונת הרא"ש דלכאורה

19. ספר דבר יעקב

דקיי"ל [כתו' נו.] הלכה כר"מ בגזירותיו. וכעיי"ז מקשה הקרן אורה.

ומתריך הרש"ש דהכא הלכה כר"י כיון שהלכה כסתם משנה, וכל הקושיה על לשון התויו"ט שנקט הלכה משום הכלל שר"מ ור' יהודה הלכה כר' יהודה.

השלמי נדרים מתריך ע"פ הריטב"א [בעירור צת:] שכתב שע"פ רוב הלכה כר"מ בגזירותיו ולא בכל מקרה, וכאן היה נראה דברי ר' יהודה עיקר.

✓ הקרן אורה מתריך שקיי"ל כר' יהודה כיון שבגמ' [ר"ה כח.] אמר רבא המודר הנאה ממעין טובל בו בימות הגשמים ולא בימות החמה, אלמא לא גזרינן ימות הגשמים אטו ימות החמה, וה"ה לענין אמבטי שלא גזרינן.

— מידו אכתי מקשה הרש"ש למה לא קיי"ל כר"מ לגבי הא דגזר גבי לא יעשה עמו באומן רחוק אטו קרוב, וכן מקשים הקרן אורה והמרומי שדה.

✓ הרש"ש מתריך שבכולן הוי חד טעמא משום גזירה וכיון שלענין אמבטי אין הלכה כר"מ ה"ה לענין אומן. המרומי שדה מתריך דר"מ גזר גם ברחוק כיון שלפעמים מרפי ליה לארעא ור"מ אזיל לטעמיה [קידו' פ.] שחייש למיעוטא, וקיי"ל כרבנן שלא חיישי למיעוטא.

ט] תניא לא ירחץ עמו באמבטי ולא ישן במטה בין גדולה בין קטנה - הר"ן מפרש שר"מ גזר באמבטי גדולה אטו קטנה. ✓ וכתבו הרע"ב והרא"ש דהלכה כר' יהודה וכ"פ הרמב"ם [נדרים ו-ט]. ומבאר התויו"ט משום שקיי"ל ר"מ ור' יהודה הלכה כר' יהודה. [ומקשה רע"א

למים ולא סלקא להון טבילה [חיל]כך מאיתי בלאיי דכורואתא א) ורגילי ב) וחבילי ג) ושאר על [פרו]ת' דכי נחתן לא מיכלכלן ד) כטינא.

קטו ^{המורה נגעים} ולענין ח) פלוגתא דרב ושמואל ואכוח פסקו הגאונים הלכת כרב ^{המורה נגעים} הדא דחלכתא כותיה באיסורי כי פליג עם שמואל. ועוד דאכוח דשמואל קאי כותיה. ועוד דשמואל גופיה פליגא דיריה אדיריה, ואית לן למיחש לכחוייתא דהוי לחומרא בסאי דאסכימו עמיה רב ואכוח וכשנחר גדול חוששין לו שלא לטבול אלא באשבורן בסקום הרחבתו, הראב"ד ז"ל

[מא.] כי הוה נמיר רבי תלת עשרי אפי הילכתא וכי.

קטז וחוה י) אסרין קמאי דחלת עשר אפי חויין ביני רבנן בסתניתין, כדאסרינן בנדרים ר' הוה נמיר תליסר אפי חילכתא אנסריה לר' הייא מיניהו שבק, הלש ר' אעקרו עלית, אחר ר' הייא קמיה הנך שבק והלך י) שית אואלו. הוה תהוא קצרה דהוה שמע ליה לרבי כי הוה גרים אול ר' הייא אנסרינון קמי קצרא ואחא אחרדינון קמי ר'. כי הוה חוי ליה ר' לתהוא קצרא חוה אמר ליה אתה עשית אותי ואת הייא. ואיכא דאמר חבי הוה א"ל: אתה עשית את הייא וחייא עשה אותי. וכיון דחזא רבי דאיכא שינויא כולי האי כתנויי רבנן ואע"ג דטעמיתון לחדא טילתא סלקין חש דלא נאפיק ואתי פסידא מינח דמילתא, הואיל וחזא דקא מיטעט ליבא וקא מיסתמין טעינות חכמה ומסתלק שר תורה ח) וכי ואסכים לתרוצי הלכתא דגרסין לתון רבנן כולתון פה אחר ולא גרים כל חד וחד לישאנא לנפשיה וכי.

א) מחצלות קנים. ב) של קש. ג) של סלים. עי' מגילה כ"ג, ב': הני זבילי דחומשי. ועי' ערביש עי' זביל (הגיל). ד) מלכלכן? (שם). ח) נסוקי. ו) אגרת רשיג צר 19-20. ז) וחנך. ח) "בשנת קעיב לאחר בית שני שלמו ותמו שני אלפים תורה ונסתלק שר התורה" (סד"ע בסדר החכמים I צר 170). ובטס' כלל רבתי ס"ח (מתדורת חיגר 281): "הכי קאמר שר תורה". ונזכר עוד ב"מספתא עתיקא" ה"ח צד 65. ועי' עוד הערת שו"ת"ה בס' "חמשח קונטרסים" קט"ו ע"א. ט) הפרוס כ"ו עמ' ג"ד; ד' ווארשא צר 122; מתדורת